

La llengua catalana: de l'aula al carrer

per Bernat Joan i Mari

1. Consideracions inicials

Fa trenta anys que el Parlament de les Illes Balears va elaborar la llei de Normalització lingüística i en fa devers quaranta que comencaren a proliferar, a cadascuna de les nostres illes, iniciatives (generalment vinculades amb el món educatiu) per a l'ensenyament de la llengua catalana –i en català– als nostres centres escolars. Som, per tant, en un bon moment per avaluar què ha ocorregut, quin ha estat l'impacte dels canvis que ha sofert el nostre país, i en quina situació es troba actualment la llengua catalana dins l'àmbit de l'educació. I, encara més, tenint en compte que, en el conjunt de la nostra societat, som lluny d'aconseguir la plena normalitat d'ús per a la llengua catalana, ens hem d'esmerçar a buscar les estratègies més adequades per arribar a l'objectiu previst. Cal avaluar, per tant, com ho hem fet fins ara, què ens ha mancat (i, eventualment, què ens ha sobrat), i, a partir d'aquí, quines accions hem de dur a terme per millorar la situació.

Prenem com a element bàsic i fonamental l'objectiu d'aconseguir la plena normalització d'ús per a la llengua catalana, sense entrar en discussions que ens puguin allunyar del consens que varen fer possibles tant l'Estatut d'Autonomia com la llei de Normalització lingüística. No entrarem, per tant, en discussions sobre si oficialitat única o doble oficialitat lingüística per al nostre país, ni en discussions sobre l'estatus polític que hagin d'assolir les Illes Balears ni en consideracions sobre les estratègies per cohesionar o descohesionar la nostra societat.

L'únic àmbit on clarament s'han fet avanços cap a la normalització del català és l'ensenyament (fotografia diari ARA).

No podem defugir, emperò, el fet que totes les societats, a la nostra part del món, han esdevingut, de mica en mica, plurilingües, per molt que, de manera generalitzada, comptin també amb una sola llengua que fa les funcions de pont i de lloc de trobada entre els parlants de totes les altres. Que siguem en un paradigma plurilingüístic no treu en absolut que la majoria de les nostres societats continuïn funcionant, *de facto*, només en una llengua, i que sigui només una –de manera habitual– la llengua al voltant de la qual s'articula la cohesió de cada societat.

En aquestes consideracions inicials, hem de tenir en compte un altre aspecte que, en el nostre cas, pens que resulta rellevant: l'únic àmbit on, d'una manera ben clara,

s'han fet avanços cap a la normalització de la llengua catalana ha estat l'ensenyament. Si descomptem l'ús oficial institucional (i, encara, restringit a les institucions locals i autonòmiques), la presència catalana en tota la resta d'àmbits lingüístics és molt lluny de res que s'assembli a la plena normalitat de l'ús de la llengua. Comptem, això sí, amb una transmissió generacional relativament normal (excepte en una part de les parelles mixtes), però aquí s'atura el camí cap a la normalització. De fet, ni en les etapes més fosques de la dictadura franquista, aquesta transmissió generacional no es va estroncar significativament; de manera que el sistema democràtic no ha implicat grans avanços en aquest aspecte. Constituïria un avanç important el fet que

parelles no catalanoparlants començassin a usar normalment el català amb els fills, tot fent-los bilingües (fenomen que sí que es dona, ja, amb una certa freqüència, a Catalunya, i, fora de la nostra àrea lingüística, a determinades parts del País Basc; o que es dona amb tota normalitat, per exemple, a l'estat d'Israel). Però això queda fora de l'abast estricte del sistema educatiu. En principi, el sistema educatiu ha de servir per fornir coneixements de llengua, perquè la gent, quan acabi la seua formació obligatòria (tal i com estableix l'Estatut d'Autonomia) domini fluidament, tant oralment com a nivell escrit, les dues llengües oficials de la nostra anomenada comunitat autònoma. Ara bé: proveir coneixement no es fa al marge de les actituds. Un dels entrebancs fonamentals per assolir una competència acceptable en llengua catalana parteix, sempre, de les actituds lingüístiques. I, per tant, desvincular el coneixement de les actituds seria, com a mínim, poc realista.

Ens entretindrem, per tant, a analitzar alguns fenòmens que dificulten l'adquisició normal de la llengua catalana per part dels no-catalanoparlants i l'aprenentatge formal acurat entre els que tenen el català com a primera llengua.

2. Alguns fenòmens a tenir en compte

Entre els elements que entrebanguen l'adquisició normal de la llengua catalana en el si del sistema educatiu, podem enumerar: la divisió entre l'aula i el carrer a l'hora d'usar la llengua (català a l'aula i espanyol al carrer); la «llatinització» del català; la percepció entre els joves del català com a «llengua del poder»; el manteniment de pautes de comportament diglòssic, etc.

a) Català a l'aula, espanyol al carrer.

La introducció del català a l'ensenyament, d'una manera bastant general, s'ha anat regularitzant al llarg d'aquestes últimes tres dècades. Si bé és cert que encara hi ha centres, a les illes Balears, on no es

Algunes actituds lingüístiques, no gaire favorables a l'ús de la llengua catalana, influeixen molt negativament en el que se'n pot dir llatinització del català.

compleixen els mínims d'ensenyament en català (la llei estableix que, com a mínim, el cinquanta per cent de les classes s'han d'impartir en català, mentre que el cinquanta per cent restant s'han de repartir entre català, castellà i, eventualment, una tercera llengua, d'acord amb els respectius projectes lingüístics i amb les decisions dels òrgans de govern de cada centre). Però, es compleixi rigorosament o no, avui dia els centres d'ensenyament –especialment els centres públics i fins i tot els concertats– no es poden sotreure a la legislació vigent i, per tant, han de vehicular part de l'activitat educativa en llengua catalana (a més, per descomptat, d'ensenyar el català com a assignatura).

Però, mentre el català ha anat entrant, de mica en mica, a les aules dels centres escolars de les illes Balears, ha anat minvant el seu ús al carrer. En els temps més obscurs de la dictadura franquista, quan el català estava prohibit als àmbits formals i arraconat a la vida privada, la llengua tenia una forta vitalitat com a llengua d'ús social. Aleshores el català era al carrer, però es postergava a les aules. Actualment, el català ocupa les aules però veu reduït el seu pes al carrer. Tot plegat és fruit de les condicions històriques de la llengua, dels canvis demogràfics soferts al país i de les dificultats per assolir la plena normalització de l'ús social de la llengua dins el marc legal existent.

Ens trobam, per tant, que, des d'una perspectiva estrictament pedagògica, hem d'utilitzar les aules, inexorablement, per suplir mancances del que tenim al carrer, per tal d'evitar la residualització de la llengua catalana. Així, sovent en exclusiva, el sistema educatiu es responsabilitza de la permanència de la llengua catalana en el si de la nostra societat, quan la responsabilitat no correspon, ni de bon tros, en exclusiva a l'ensenyament, sinó que hauria de constituir la suma de tots els àmbits d'ús de la llengua.

b) «Llatinització» del català

El primer «dany col·lateral» d'aquesta situació és la llatinització de la llengua catalana. Parlem de «llatinització» quan una llengua s'usa de manera regular als àmbits formals però es deixa d'usar en els àmbits informals. Parcialment, això està ocorrent, al nostre país, en relació a l'ús de la llengua catalana.

Ningú no pot negar que, al llarg d'aquests darrers trenta anys, ha augmentat molt significativament l'ús del català en els àmbits formals (especialment dins l'àmbit de l'educació i dins l'àmbit de l'Administració, circumscribint-nos, això sí, a l'administració autonòmica i local), però alhora ha minvat –per les causes que ja hem apuntat anteriorment– l'ús social de la llengua catalana. De manera que una part de la població té la percepció del català com una llengua formal, com una llengua administrativa, com

Fa trenta anys que el Parlament de la Illes Balears aprovà la llei de Normalització lingüística.

una llengua de cultura, però no com una llengua viva i vehicular en els diferents àmbits de la vida social del nostre país.

Aquestes circumstàncies fan possible que hi hagi, entre nosaltres, persones que entenen bé el català, que el poden llegir sense gaires dificultats i que fins i tot es poden llançar a escriure'l però que se senten incapaces de parlar-lo. Això també ocorre entre els nostres estudiants. Estic convençut que hi ha una bona part de l'alumnat de les illes Balears que prefereix expressar-se per escrit en català que no haver d'utilitzar la nostra llengua oralment, és a dir, que se senten més còmodes escrivint-la que no parlant-la. Això resulta completament antinatural en l'aprenentatge de qualsevol llengua: la parla, lògicament, ha d'anar sempre per davant de l'escriptura. Si la parla no va per davant de l'escriptura, tot l'entramat de l'aprenentatge de la llengua se n'acaba ressentint.

Quan ens referim a les estratègies d'ensenyament-aprenentatge de la llengua catalana tornarem sobre aquesta qüestió, que entenem que és del tot fonamental.

c) Percepció del català com a «llengua del poder»

Un altre dany col·lateral de la normalització no plenament asso-

lida i teòricament «imposada» (d'acord amb un determinat discurs contrari al procés de normalització de l'ús de la llengua catalana dins la nostra societat) ha estat el de considerar el català com a «llengua del poder». Com que el català ha anat avançant en els usos formals, però no ha avançat en els usos informals, existeix la percepció, especialment entre els segments més joves de la nostra societat, que el català constitueix la llengua del poder, la llengua de l'administració, la llengua de l'establiment.

I, paradoxalment, allò que en realitat ocorre és que la llengua catalana no compta amb un poder prou fort que li permeti no aparèixer com a llengua del poder. Resulta totalment paradoxal que una part del nostre jovent senti el català com a llengua dominant i que usi l'espanyol, parlat per centenars de milions de persones i imposat per poders colonials a vastes extensions del planeta Terra, com a llengua per expressar la rebel·lia (és a dir, com a llengua dels «oprimits», dels que responen a la dominació dels poderosos). Evidentment, si el català comptés amb poder suficientment sòlid al darrere, aquest estigma cauria amb prou facilitat. Però la manca de poder confereix a la nostra llengua la consideració de «llengua del poder» i, per tant, de llengua contra la qual rebel·lar-se.

d) Manteniment de pautes de comportament diglòssic

Si bé és indiscutible que la nostra societat, en el seu conjunt, no encaixa amb els esquemes de la diglòssia interlingüística, perquè tant el català com l'espanyol miren d'ocupar àmbits d'ús formal i àmbits d'ús informals, tampoc no trobo discutible que actualment, malgrat els anys de democràcia i d'oficialitat de la llengua catalana, perduren encara pautes de comportament lingüístic diglòssic entre determinats segments de la nostra població.

Aquestes pautes responen a una menysvaloració, conscient o inconscient, de la llengua pròpia, enfront de la llengua dominant dins la nostra societat. I afecten d'una manera molt directa l'activitat educativa.

Entre les pautes de comportament diglòssic podem assenyalar, per exemple, el domini de l'ús de l'espanyol, abassegador, en les converses entre catalanoparlants i no catalanoparlants (fins i tot si tots els hispanoparlants coneixen el català i poden parlar-lo com, de manera generalitzada, ocorre, per exemple als instituts d'ensenyament secundari o a la universitat). No s'ha revertit la norma d'ús que indica que catalanoparlants i castellanoparlants usen com a llengua franca el castellà. Encara més, aquesta norma d'ús s'està trasme-

tent de manera molt perillosa a les persones procedents de la nova immigració, que entenen ben aviat que la llengua franca en les relacions entre persones que parlen llengües diferents, al nostre país, és el castellà.

Aquesta pauta d'ús lingüístic en referma d'altres, de col·laterals, com ara, per exemple, l'ús de l'espanyol en adreçar-se a un públic més o manco nombrós, on s'intueix que hi ha parlants de diferents llengües. O la tendència a suposar que els parlants de terceres llengües adopten el castellà com a llengua franca i que, de manera generalitzada, no saben català (cosa que, evidentment, en molts casos no és veritat).

La qüestió no esdevindria tan manifestament complicada si aquestes pautes de comportament diglòssic existissin només entre els alumnes, però apareixen igualment, en moltes ocasions, entre els professors. Resulta, per tant, de vital importància establir per part dels claustrats, de les comissions de coordinació pedagògica, les comissions lingüístiques o els equips pedagògics tot un seguit d'elements que permetin reduir al mínim aquestes pautes diglòssiques i que assegurin la transmissió de comportaments lingüístics autocentrats. Cal recordar que qualsevol mestre, en tot moment, a banda de ser-ho d'alguna

matèria en concret, ho és també de llengua, i que, a les aules i fora de les aules, transmetem comportaments lingüístics a través dels nostres usos habituals. Com podem fomentar la incorporació sociolingüística a la nostra comunitat lingüística si no la practicam? Com podem incitar al bilingüisme actiu –és a dir, al manteniment del català en converses bilingües– si sistemàticament canviem de llengua? Com podem demanar un ús habitual del català, en els diferents àmbits, als nostres estudiants si nosaltres no presentam aquest mateix comportament?

3. Sobre el grau de coneixement de la llengua catalana

Si bé l'ensenyament ha servit perquè hi hagués un increment considerable del coneixement formal de la llengua catalana, la manca de normalitat d'ús al carrer ha estroncat una incorporació normal a la nostra comunitat lingüística per part dels no-catalanoparlants.

El canvi demogràfic ha fet que els parlants de català com a primera llengua s'hagin reduït considerablement, percentualment, durant l'últim mig segle. Però els mecanismes d'incorporació han fet que, en nombres totals, mai no hi havia hagut tants parlants de català a les illes Balears com hi ha actualment.

Les dades que ens ofereix l'IBESTAD en l'últim estudi sobre parlants habituals de la llengua catalana, a les illes Balears són les següents:

Tenen el català com a llengua habitual, a Mallorca el 46.41 % de la població, a Menorca el 62.18 %, a Eivissa el 44.25 % i a Formentera el 61.63 %.

Però aquestes dades es poden confrontar ben clarament amb el grau de coneixement del català segons el temps de residència a cadascuna de les nostres illes.

Podem observar, doncs, que el grau d'incorporació a la llengua catalana és considerable, però que es

<i>Temps de residència a les Illes Balears</i>	<i>Sap parlar català</i>	<i>L'entén</i>
Nascuts a les Illes Balears	94.37 %	98.76 %
Més de 14 anys	49.42 %	86.21 %
Entre 7 i 14 anys	28.22 %	65.53 %
Menys de 7 anys	16.44 %	54.91 %

<i>Consideren que la llengua pròpia de les Illes Balears és:</i>	<i>Català</i>	<i>Espanyol</i>	<i>Català i espanyol</i>	<i>Totes les llengües que s'hi parlen</i>
Formentera	50.28 %	11.77 %	11.16 %	26.84 %
Eivissa	42.71 %	10.70 %	34.85 %	11.74 %
Menorca	80.03 %	6.97 %	6.34 %	1.67 %
Mallorca	67.19 %	11.58 %	18.96 %	2.47 %

<i>Dades sobre el coneixement del català a les illes d'Eivissa i Formentera, per grups d'edat</i>				
	<i>L'entén</i>	<i>El parla</i>	<i>El llegeix</i>	<i>L'escriu</i>
16-35 anys	74.78 %	51.88 %	60.81 %	51.96 %
35-50 anys	72.64 %	56.59 %	62.67 %	42.28 %
51-65 anys	88.41 %	64.80 %	76.75 %	42.11 %
+ 65 anys	94.86 %	86.01 %	68.11 %	38.43 %

produeix d'una manera sensiblement més lenta que la que caldria esperar en situacions de plena normalitat d'ús de la llengua. Trobam especialment significativa la dada referent als que fa menys de set anys que viuen a les illes Balears, perquè mostra un decalatge molt important entre aquells que ja entenen el català i els que s'atreveixen a parlar-lo habitualment. Aquesta «peresa d'incorporació» és deguda al fet que, en general, hom pot desenvolupar les seues activitats normalment en espanyol sense que hi hagi cap impediment i que, per tant, el català presenta una baixa necessitat d'ús. Només augmentant la necessitat d'ús de la llengua podríem accelerar el procés d'incorporació sociolingüística a la nostra comunitat.

En aquest sentit, també consider que resulta interessant la percepció (o no) del català com a llengua pròpia de les illes Balears per part dels parlants. Recordem que aquesta consideració de llengua pròpia és la legalment vigent al nostre país i que ve determinada per l'Estatut d'Autonomia de les Illes Balears. Doncs bé, la percepció del català com a llengua pròpia presenta notables matisos i decalatges segons les illes.

Així mateix, també podem avaluar el coneixement de la llengua catalana per grups d'edat. Aquest quadre ens posaria en qüestió l'im-

pacte del sistema educatiu en el coneixement (no ja en l'ús) de la llengua catalana, si no fos que els grups d'edat més jòvens corresponen també als de les persones amb més mobilitat interterritorial.

Observem les dades sobre el coneixement del català a les illes d'Eivissa i Formentera, per grups d'edat, al quadre corresponent.

L'única dada que ens ve a mostrar un cert impacte del sistema educatiu és la que fa referència a la competència escrita en llengua catalana. A més joventut més competència escrita, tot i que hi ha molt poca diferència entre el grup d'edat de 36-50 anys i el de 51-65 (pràcticament les dades són exactament les mateixes). Certament, el grup amb menys competència escrita és el de més de seixanta-cinc anys, i el grup amb més competència escrita (encara que no gaire per sobre del 50 %) el grup de setze a trenta-cinc anys, que compta, molt majoritàriament, amb persones que han estat escolaritzades en el nostre sistema

educatiu i que, per tant, han estat en contacte amb l'ensenyament-aprenentatge de la llengua catalana durant anys.

I, referint-nos també a les illes Pitiüses, podem desglosar el grau de coneixement de la llengua catalana per nivell d'estudis, com es pot veure al quadre inferior.

Les dades també ens queden molt lluny del que configuraria una situació amb plena normalitat d'ús per a la llengua pròpia del nostre país. Un quaranta per cent de les persones amb estudis superiors no saben escriure la nostra llengua; els que tenen estudis secundaris donen l'índex més baix de parlants de la llengua, i més de la meitat de la gent amb aquest nivell d'estudis és incapaç d'escriure-la.

Com que el sistema educatiu no es desenvolupa al marge de la societat, a l'hora de treballar les actituds lingüístiques hem de tenir en compte la situació en què es troba l'ús del català en el conjunt de la nostra societat. La interacció societat-educació resulta del tot evident i no es pot obviar a l'hora d'abordar la normalització de l'ús de la llengua catalana dins el nostre sistema educatiu.

4. Estratègies per avançar

L'element fonamental a l'hora de subsanar les mancances existents en relació a l'ús i a l'aprenentatge de la llengua catalana en el nostre sistema educatiu és l'autoestima lingüística. Vivim en un país on, durant almanco tres segles, s'ha treballat intensament perquè la nostra llengua fos erradicada o, com a mínim, reduïda a element folklòric i anecdòtic. Tres-cents anys d'acció en contra no es reverteixen en poc temps ni esmerçant-hi pocs esforços.

<i>Dades sobre el coneixement del català a les illes d'Eivissa i Formentera, per nivells d'estudis</i>				
	<i>L'entén</i>	<i>El parla</i>	<i>El llegeix</i>	<i>L'escriu</i>
Estudis primaris o inferiors	83.65 %	72.84 %	56.39 %	32.21 %
Estudis secundaris	75.08 %	52.22 %	64.78 %	45.84 %
Estudis superiors	85.90 %	67.54 %	77.71 %	60.03 %

I aquests esforços, des del meu punt de vista, passen per diversos propòsits indefugibles: millorar l'autoestima lingüística, revertir les normes d'ús lingüístic diglòssic, reforçar el català oral (especialment en els àmbits d'ús informal) i promoure pautes de comportament lingüístic autocentrat.

a) Millorar l'autoestima lingüística

El primer que es va treballar per minar en nosaltres, col·lectivament, va ser l'autoestima (en tots els seus vessants, inclòs el lingüístic). Per què, si no, s'havia de procedir a humiliar els infants que usaven el català en ocasions formals (també, de vegades, en les informals)? Per què s'havia de procedir a eliminar la co-neixença de tot allò que ens fos pròxim? Per què (ara que celebrem el 700è aniversari de la mort del gran Ramon Llull) al segle XVIII s'havia d'arribar a prohibir que posàssim Ramon de nom de pila als nostres infants?

Tres-cents anys de treballar per minar la nostra autoestima lingüística han deixat una petjada molt visible en els nostres comportaments col·lectius. Cal treballar, per tant, per revertir aquesta situació. I només es pot fer millorant la nostra autoestima lingüística.

Ens manca un *star system* propi, de la mateixa manera que ens falta atenció a la creació d'aquest *star system*. I no estic parlant de la xabacaneria de determinades cadenes de televisió espanyoles, sinó de bastir un *star system* de debò, autèntic, sòlid, seriós. Hem d'aconseguir, per exemple, que no hi hagi cap jove a les Balears que no sàpiga qui era Ramon Llull, o qui era Ramon Muntaner, o que no hagi llegit alguna cosa de Baltasar Porcel, de Marià Villangómez o de Maria Antònia Oliver.

I què hem de dir dels nostres compatriotes que han esdevingut universals? No hem de conèixer la vida i miracles de Miquel Barceló? I no hauríem de saber moltes més coses, al costat de Llull o de Muntaner, del menorquí Ferragut, primer almirall de la marina dels Estats Units d'Amèrica? O d'Àngel Palerm,

un dels intel·lectuals més destacats del Mèxic del segle XX?

En això, l'educació hi juga un paper molt important, i resulta periferic, però de cap manera desvinculat, de la normalització de la llengua catalana en aquest àmbit. Dificilment podrem generar actituds lingüístiques positives si els nostres referents són aliens, mentre els que podrien ser-ho ens són del tot desconeguts. Voldria reivindicar, per tant, una major capacitat del govern de les Illes Balears a l'hora d'incidir en els *curricula* educatius, i, molt especialment, en tot allò que faci referència a l'autocentrament del nostre sistema educatiu. Ja és hora que, com a societat adulta, puguem bastir un model educatiu propi per a les Illes Balears. Fa anys que en parlem, dècades i tot, però no s'arriba a concretar en res que no depengui majoritàriament dels programes que ens venen imposats des del govern de l'Estat.

b) Revertir les normes d'ús lingüístic diglòssic

Si aconseguim millorar l'autoestima lingüística dels nostres estudiants (ep, i dels nostres professors, també!) estarem alhora contribuint a revertir les normes d'ús lingüístic diglòssic, que només s'expliquen per

la desídia i per la baixa autoestima dels parlants. Per què ens resulta tan fàcil acomodar-nos a la llengua dominant i tan difícil mantenir el català en les més elementals converses interpersonals? Per què molts conciutadans nostres se senten insegurs a l'hora d'usar en públic la llengua catalana? Per què anam sempre demanant disculpes o justificant-nos perquè feim servir la nostra llengua?

Resulta del tot evident que els parlants de llengües plenament normalitzades pel que fa al seu ús públic no duen a terme cap d'aquestes curioses pràctiques que podem observar diàriament en el si de la nostra societat. Per tant, és evident que existeix una interrelació entre la millora de l'autoestima, l'autocentrament i la capacitat d'evitar comportaments diglòssics.

c) Reforçar el català oral

Si volem evitar que la llengua catalana es llatinitzi l'hem de tractar com una llengua viva. I, per tant, hem de prioritzar, entre les habilitats vinculades amb les destreses lingüístiques, l'assumpció plena de la llengua oral.

Resulta una anomalia d'allò més evident el fet que hi hagi persones que se senten relativament segures

escrivint en català, que no tenen cap ni un problema de comprensió i que, en canvi, no s'atreveixen a parlar-lo, no el tenen incorporat de cap de les maneres com a llengua oral.

Aquí, sí que hi juga un paper important l'àmbit de l'educació, perquè una part dels joves de les illes Balears tenen l'àmbit educatiu com l'únic àmbit on usen la llengua catalana. Per tant, hem de prioritzar allò que correspon a una llengua viva: l'ús oral. Una major o menor destresa a l'hora d'escriure la llengua catalana (i no diguem ja el coneixement teòric al voltant de la llengua o de la literatura) no té tanta importància, ni de bon tros, com l'adquisició de la llengua a nivell oral, com la capacitat de parlar-la habitualment. Quan existeix aquesta capacitat, quan es troba ben assentada, trobam més facilitat per adquirir l'hàbit de parlar-la habitualment. Però la resta de destreses no operen necessàriament en aquesta direcció. Per tant, hem de prioritzar, dins l'àmbit de l'educació, la pràctica de la llengua oral, la llengua parlada.

Certament, hem de defugir la idea que es tracta d'una responsabilitat bàsicament del professorat de Llengua Catalana. Ben al contrari, per principi, tot professor és professor de llengua. I tot docent, imparteixi l'assignatura que imparteixi, ha de ser corresponsable en la formació en llengua catalana dels nostres alumnes. Particularment, pens que hi poden fer molt més, a l'hora de transmetre bons hàbits i bones

pràctiques d'ús lingüístic, els que imparteixen d'altres matèries que no nosaltres mateixos. Perquè els alumnes no tenen una percepció marcada en relació a ells i les assignatures que imparteixen, mentre que el professorat de Llengua Catalana ja ve marcat d'entrada.

I aquesta reflexió, em dona peu a introduir-me en l'últim aspecte que volia comentar:

d) Transmetre pautes d'ús lingüístic autocentrat

Si volem que el català deixi de ser una llengua minoritzada, hem de deixar d'actuar com si el català fos una llengua minoritària. M'explicaré: per revertir la situació d'ús social en què es troba la llengua catalana resulta del tot imprescindible modificar substancialment les pautes d'ús lingüístic, el comportament lingüístic, per tal de convertir-lo en un comportament lingüístic similar al de llengües com la nostra que no han patit els entrebancs que, col·lectivament, hem patit nosaltres.

Jornades com la d'avui ens permeten reflexionar sobre què ens manca, a nivell organitzatiu, als nostres centres perquè l'ús de la llengua catalana hi esdevingui normal, natural, plenament incorporat al sistema, sense cap grinyol innecessari i molest. Ens ajuden, així mateix, a reflexionar sobre aspectes psicolingüístic molts importants, que guarden relació amb les pautes d'ús i amb el nostre capteniment habitual. I, feta la reflexió, comptam amb elements del tot necessaris per poder treballar aquests aspectes a les aules, amb els nostres estudiants.

Avui dia, més bé o més malament, tothom entén, dins les nostres aules, la llengua catalana. També podem afirmar, sense gaire por a equivocar-nos, que tothom seria capaç de fer-la servir si es trobàs amb una necessitat d'ús suficient. Per tant, elements com ara la inseguretat de ser o no entesos si parlam català, en aquest àmbit, ha

desaparegut ja completament.

De la mateixa manera que, en major o menor grau, han caigut la majoria de mites que constituïen els pilars fonamentals per als nostres prejudicis més arrelats. Algú amb un mínim de sentit del ridícul s'atreveix, avui dia, a afirmar que hem de parlar castellà en públic «per educació»? Algú que no vagi revestit d'una capa espessa d'ignorància pot atrevir-se, avui dia, a afirmar que el català resulta una llengua poc apta per a determinats usos? Per alguna cosa ha servit que la llengua catalana entràs a formar part reglada del nostre sistema educatiu i que fos oficial al nostre país, als nostres països. Determinats prejudicis trontollen quan canvien mínimament les architectures institucionals.

Però amb això, com s'ha demostrat al llarg d'aquestes últimes dècades, no n'hi ha prou. Tenim el camí relativament aplanat perquè la llengua catalana ocupi el lloc que li pertoca, el de llengua pròpia i vehicular, en el sistema educatiu de les illes Balears. Però encara ens manca una espurna, un pas endavant, un canvi substancial perquè la teoria es transformi en pràctica, perquè canviem determinats usos lingüístics i ens comportem d'acord amb allò que marca l'arquitectura institucional a què feiem referència.

El català no és cap dialecte (com preconitzava la dictadura anterior), ni cap llengua regional (com encara n'hi ha que preconitzen), ni cap «llengua autonòmica» (com sentim avui encara ben sovent), ni cap llengua de segona divisió... És, ben senzillament, la nostra llengua, la llengua del nostre país, la que volem llengua comuna de la nostra societat. Basta que actuem tenint-ho en compte.

(Conferència de clausura de la Jornada Formativa de presentació de la Guia per a l'elaboració del Projecte Lingüístic de Centre i de l'Acadèmia Oberta, organitzada per l'Institut d'Estudis Catalans i la Universitat de les Illes Balears. Palma, 30/05/2016 i Eivissa, 31/05/2016).

BERNAT JOAN I MARÍ ■